

LAURA GUSTAFSSON

What About Plants?

Joululuun on miltei vuosi, ja tuntuu hieman arve-luttavalta sivuta aihetta kevään kynnyksellä, kun vanha vuosi on helpotuksesta huokaisten lapioitu hautaansa. Varmasti jotkut joulusta nauttivatkin.

Minä en.

Monien jouluperinteisiin lukeutuu elävien olentojen pilkkominen ja silvonnaisten nostaminen kodin paraa-tipaikalle. Kun ajattelen niin sanottua joulun henkeä, koen kognitiivista dissonanssia näiden perinneorientoitu-neiden ihmisten puolesta.

Sosiaalisessa mediassa kannattaa yleensä välttää pas-siivis-aggressiivisuutta, koska se ei ikinä edistä mitään. (Harmillista, sillä kyseinen strategia tai tunnetila voi olla hyvin viihdyttävä.) Joulun tienoilla harkitsin kahden artikkelin jakamista internet-ystävilleni: Vappu Kaarenojan *Suomen Kuvalehdelle* kirjoittamaa ”Joulukinkku: Se oli eläessään yhtä älykäs kuin 5-vuotias lapsi” ja Matti Kuuselan *Aamulehden* juttua ”Joulukuusi kärsii janoa ja ikävää, kaipaa tovereitaan ja saa huonekasvit huolestumaan”¹. Molempiin olisin pannut toivotukseksi ”Hyvää joulua”. Ilman näkyviä lainausmerkkejä tosin.

Tekstityypit eroavat toisistaan kiinnostavalla tavalla. Kaarenoja kirjoittaa monikerroksisen ironisella otteella siitä, miten eläinaktivisteihin suhtaudutaan: ”Söpöjen eläinten herkistämät tunteilijat yrittävät viedä makkaran lihaa syövä heteromiehen kädestä.” Toimittaja ei tun-teile eikä ota eksplisiittisesti kantaa, mutta rivien välejä lukemalla sanoisin, että olen hänen kanssaan samalla puolen aitaa.

Eläinoikeustaistelussa ei ole varaa tunteiluun. Moraaliteoriat ovat kautta länsimaisen filosofian historian keskittyneet moraalisten valintojen perusteluun järjellä, jopa mitattavuudella. Tunne taas on dikotomisessa ajat-telussa edustanut järjen vastapoolia, feminiinistä ja epä-rationaalista ja siten vähemmän arvokasta elämän ja ajattelun osa-aluetta. Feministinen teoria on nostanut tunteen ja välittämisen merkittäväksi tekijäksi ihmisten ja muiden elollisten suhteessa. Eläinoikeusväittelyssä pitäydytään kuitenkin herkästi etabloituneimpien eläin-tenvapautusfilosofien, kuten Peter Singerin ja Tom Reganin, jalanjäljillä.² Ken siltä uralta eksyy, joutuu – aina niin kovin rationaalisen – vastapuolen ampumaksi (kirjaimellisesti tai kuvaannollisesti) lapsellisena kettu-tyttönä.

Kuuselan kuusiteksti sai minut itkemään. ”Vauva-kuusi siellä nurkassa, koeta kestä. Kohta kivut ja kär-simykseksi ovat ohi.” ”Sammuttakaa siis säälimättömät sähkökynttilät edes yöksi! Anta[ka]a kuusivauvalle lyhyt lepotauko, autuas nukahdus, paluu isän ja äidin turval-liseen helmaan, metsän siimekseen.”

Oliko liikuttumisen aiheuttaminen tekstin in-tentio? Oliko artikkelin tarkoitus tunteisiin vetoamalla saada lukija kokemaan empatiaa kuolevia nuoria puita kohtaan? Vai käytettiinkö jälleen ironiaa, mutta Kaarenojan tekstiin verrattuna käänteisellä tavalla?

Kun Mary Wollstonecraft kirjoitti 1792 pamflettinsa *A Vindication of the Rights of Woman*, hän sai pian satiirisen vastineen kääntäjä Thomas Taylorilta. Samana vuonna ilmestynyt *A Vindication of the Rights of Brutes* esitti naisten oikeudet niin absurdina ajatuksena, että yhtä fiksumaa olisi myöntää oikeudet elikoille³. Ja sitten

Kuva: Nauska

voikin saman tien väittää, että kasvit ja mineraalit olisivat ihmisen (siis miehen) kanssa tasaveroisia.

Hupaisana hempeilynä on myös esitetty – ja saatetaan yhä esittää – toisten lajien älyn, tietoisuuden ja tuntoisuuden tunnustaminen ja varsinkin se, että niistä pitäisi koitua jonkinlaisia oikeuksia näille olennoille. Edes kasvava tieteellinen tutkimusaineisto ei hetkauta joidenkin järkipärisinä itseään pitävien ihmisten kantaa. Koska energia pitää kohdistaa naurunalaistajien jälkijätösten näkemysten oikaisemiseen, huomio jää helposti kiinnittämättä siihen, että he sattuvat aina olemaan se ryhmä, jolle kaikki (etu)oikeudet jo kuuluvat ja joka todennäköisimmin hyöttyy toisten alisteisesta asemasta.

Aina kun jonkin elollisen kyky tuntea esitetään hassuna ajatuksena, tulevat mieleeni artikkelit pienokaisista, joille tehtiin leikkauksia ilman anestesiaa: olihan aivan hullu aivoitus, että vauva olisi vielä pystynyt mitään tuntemaan⁴.

Eläinoikeuksien puolustajat (tai no, minä ainakin) tuntevat olonsa usein kiusaantuneeksi, kun heille ryhdytään puhumaan kasvien kärsimyksestä. Väitän, ettei tämä yleensä johdu siitä, että he eivät voisi sympatiseerata kasvejakin ja ymmärtää niiden tuntoisuutta. Päinvastoin. Usein vain on niin, että kasviväitteen esittäjä käyttää argumenttiaan osoittaakseen nokkelasti eläinaktivistin (kasvissyöjän, siis kasvien murhaajan) kaksinaismoralismin. Sitten sitä tuntee loukkaavansa lajitoverinsa älyä joutuessaan huomauttamaan, miten paljon enemmän kasveja menehtyy tuotantoeläinten rehuna kuin jos ihminen, joka ei ole esimerkiksi 600-kiloinen märehittäjä, söisi itsensä kylläiseksi kasvikunnan tuotteilla. Tai millaisia vaikutuksia eläintuotannolla on luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon ja meriin, jotka luonnollisesti kaikki vaikuttavat kasvien hyvinvointiin.

Toiset valitsevat strategiakseen tuhahtamisen. ”Onko sinusta porkkana todella moraalisesti yhtä huomionarvoinen kuin sika?” *End of conversation*. Oma vaivaantumiseni näissä tilanteissa syntyy siitä, että voin hyvin kuvitella kasvien tuntoisuuden, mutta pelkään riskeeraavani eläinasian edistämisen harhautumalla muuta luomakuntaa koskeviin kysymyksiin – ajautuvani filosofiin pohdiskeluihin, kun tarkoitus olisi lopettaa käynnissä oleva massamurha. Ajatus kasvien tietoisuudesta voisi kuitenkin radikaalilla toisen ymmärtämiseen taittamisellaan mullistaa koko vallitsevan ihmiskuvan ja siten myös luonnon ja muiden eläinten hyväksikäytön oikeutuksen.

Parodioiko Kuuselan teksti joulun alla ilmestyviä huomautuksia sikatehtaiden kärsimyksestä? Hän kirjoittaa nuorten puiden kauhusta lähestyvän kuoleman edessä ja ehdottaa toimenpiteitä niiden tuskan helpottamiseksi. Toistuvasti hän viittaa joulupuihin vauvoina. Eläimistä kirjoittava maksaisi vastaavasta retoriikasta vakavastiotettavuudellaan. Taitava eläinoikeuspropagandisti, tuo myötätuntosodan sissi, vetoaa joko järkiargumentteihin tai on oppinut herättämään sääliä ja empatiaa toisilajisia kohtaan hyvin hienovaraisesti.

”Empatian tunteminen kasvattaa empatiakykyä.”

Kasvien tuntoisuudessa ja ainakin jonkinlaisessa tietoisuudessa ei ole mitään epäuskottavaa. Omat ajattelun totunnaisuuteni ajaisivat minut silti valitsemaan eläinkunnan edustajan auttamisen, ennen kuin lähtisin lievittämään kasvikunnan jäsenten kipua. Onneksi valintatilanne ei ole todellinen. Sekä kasvit että ei-inhimilliset eläimet on mahdollista huomioida ilman eturistiriitaa. Empatian tunteminen kasvattaa empatiakykyä. ”Entä kasvit?” minulta (oikeasti) kysytään, kun kerron olevani vegaani. Ehkä ensi kerralla vastaan, että kyllä, ajattelen kasveja aika paljon, jatkakaamme keskustelua.

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 Verkossa: suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/joulukinkku-se-oli-elaassaan-yhta-alykas-kuin-5-vuotias-lapsi/ (18.12.2015); aamulehti.fi/kulttuuri/joulukuusi-karsii-janoa-ja-ikavaa-kaipaa-tovereita-ja-saa-huonekasvit-huolestumaan-24157129/ (21.12.2016).
- 2 Kurssi on kuitenkin muuttumassa. Muiden muassa filosofi Elisa Aaltola kirjoittaa tunteen merkityksestä eläinetiikassa, ks. esim. Elisa Aaltola, *Eläimellinen moraalipsykologia: tunne, järki ja kiasmat. niin & näin 2/2015*, 91–98. Verkossa: netn.fi/files/netn152-17.pdf
- 3 Thomas Taylor, *Vindication of Rights of Brutes*. London, Jeffery 1792.
- 4 Ks. David B. Chamberlain, *Babies Don't Feel Pain: A Century of Denial in Medicine*. Proceedings of the Second International Symposium on Circumcision, 30.4–3.5.1991. Verkossa: nocirc.org/symposia/second/chamberlain.html. Yhdysvalloissa käytäntöä harjoitettiin joissain tapauksissa vielä 80-luvulla, ks. esim. Helen Harrison, *Why Infant Surgery without Anesthesia Went Unchallenged*. *New York Times* 17.12.1987. Verkossa: nytimes.com/1987/12/17/opinion/1-why-infant-surgery-without-anesthesia-went-unchallenged-832387.html